

UNIVERSITAT DE BARCELONA - DEPARTAMENT DE TEORIA I HISTÒRIA DE L'EDUCACIÓ - Ensenyament d'Educació Social

PEDAGOGIA DE L'OCI

Curs 2003-2004

Professor: **Jaume Colomer Vallicrosa**

Assignatura: Optativa semestral - Crèdits: 6 - Dep: THE - Semestre: 2on. - Grup: T1 - Llengua: Català
Dimarts i Dijous, de 20:00 a 21:30; Aula 101 – Tutories: cal concertar hora al tel. 93 453 03 12 o jcolomer@ub.edu

---

OBJECTIUS:

El temps lliure és una realitat social que presenta una gran i creixent quantitat de dimensions pedagògiques i de possibles formes d'intervenció educativa. Aquestes dimensions i formes d'intervenció són les que constitueixen l'objecte d'aquesta assignatura. Ultra les necessàries qüestions introductòries de tipus conceptual, històric i sociològic sobre el temps lliure, hom intentarà presentar la gènesi de la pedagogia de l'oci així com algunes consideracions generals sobre el sentit, els principis i les finalitats que hi haurien de ser presents. A un nivell més pràctic o tècnic, es tractaran també aspectes relatius a la intervenció educativa en les situacions concretes d'esplai, i es destinarà una part del curs a estudiar els diferents àmbits que configuren la pedagogia de l'oci. En relació als crèdits pràctics, es proporcionaran ens conceptes i habilitats necessàries per a projectar una intervenció educativa en un context de lleure.

PROGRAMA

I. Marc conceptual, històric i sociològic del temps lliure i de l'oci

1. **Història i sociologia del temps lliure:** El concepte grec d'oci (skholé). L'otium romà. El temps lliure de l'industrialisme a la societat postindustrial. La recerca sociològica sobre el temps lliure: antecedents, naixement i situació actual.
2. **Aproximació als conceptes de temps lliure i d'oci.** Aproximació tipològica als diferents temps. Temps lliure i oci. Elements essencials del concepte d'oci: autonomia, autotelisme i fruïció.

BIBLIOGRAFIA:

- PUIG, J.M.; TRILLA, J. (1985) *Pedagogia de l'oci*, Barcelona, Ed. CEAC (2^a. edició en castellà a Ed. Laertes, 1996), pp. 15-43.
- TRILLA, J. (1993) *Otras educaciones*, Barcelona, Ed. Anthropos, pp. 48-64.
- FRANCH, J. (1985) *El lleure com a projecte*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, pp. 16-21
- (1991) *Ponències de les Primeres Jornades sobre Lleure Infantil i Municipi*, Barcelona, Diputació de Barcelona, pp. 17-36

II. Formació i bases teòriques de la pedagogia de l'oci

3. **Gènesi de la pedagogia de l'oci.** Precedents de la pedagogia de l'oci: la pedagogia del joc, els moviments educatius extraescolars, la pedagogia de la natura, la pedagogia de l'expressió. Factors socials i pedagògics de l'aparició de les intervencions educatives en el lleure.
4. **Objecte i àmbits de la pedagogia de l'oci.** Educar en, per a, i mitjançant l'oci. Autonomia i fruïció com a condicions i objectius de l'acció educativa en el temps lliure. La pedagogia de l'oci i altres disciplines i conceptes propers. Pedagogia social, animació sociocultural, educació permanent d'adults, difusió cultural.

BIBLIOGRAFIA

- PUIG, J.M.; TRILLA, J. (1985) *Pedagogia de l'oci*, Barcelona, Ed. CEAC (2ª. edició en castellà a Ed. Laertes, 1996), pp. 45-60, 61-72, i 145-156
- FRANCH, J. (1985) *El lleure com a projecte*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, pp. 22-27
- TRILLA, J. (1993) *Otras educaciones*, Barcelona, Ed. Anthropos, pp. 64-69

III. Aspectes metodològics de la pedagogia de l'oci

5. **Els medis educatius**: taxonomia de medis educatius. Educativitat dels medis. La configuració del medi educatiu com a funció de l'educador.
6. **Models de referència de la Pedagogia de l'oci**: La Pedagogia del projecte i la Pedagogia de l'activitat
7. **Elements d'una pedagogia de l'oci**: el temps lliure com a marc de la intervenció, requeriments d'una situació d'oci, intencionalitat educativa, agents, projecte educatiu.
8. **L'elaboració d'un projecte d'intervenció en el lleure**

BIBLIOGRAFIA

- COLOMER, J. (1990) *Intervenció educativa en el lleure infantil* (dins *La ciutat educadora*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, pp.261-268)
- PUIG, J.M.; TRILLA, J. (1985) *Pedagogia de l'oci*, Barcelona, Ed. CEAC (2ª. edició en castellà a Ed. Laertes, 1996), pp. 72-80, 81-110
- FRANCH, J.; MARTINELL, A. (1994) *Animar un proyecto de educación social. La intervención en el tiempo libre*. Barcelona, Ed. Paidós, (capítol: *La animación de la colectividad infantil*), versió actualitzada i completada de (1984) *L'animació de grups d'esplai i de vacances*, Barcelona, Ed. Laia, Quaderns de Pedagogia), pp. 95-117 i 119-145.
- FRANCH, J. (1985) *El lleure com a projecte*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, pp. 31-67

IV. Àmbits, institucions i activitats educatives relacionades amb el temps lliure

5. Característiques generals dels àmbits específics de la pedagogia de l'oci
6. Colònies d'estiu i campaments
7. Clubs d'esplai i Casals
8. Ludoteques, parcs infantils i altres àmbits lúdics de la ciutat
9. Característiques generals dels àmbits no específics de la pedagogia de l'oci
10. Micromedis educatius intencionals (escola, centres oberts...)
11. Micromedis educatius no intencionals (família, associacions, centres esportius...)
12. Elements del medi: l'espai urbà, els mitjans de comunicació, les noves TICs i Internet, les indústries de l'oci (discoteques, parcs temàtics, turisme, discos, videojocs, cinema, llibres, espectacles, centres comercials...)
13. Paper de l'Administració en l'educació en el lleure
14. Principis de la carta de l'Associació Internacional de Ciutats Educadores. La "ciutat dels infants" de F. Tonucci. L'elaboració d'un projecte educatiu de ciutat.

BIBLIOGRAFIA

- (1991) *Ponències de les Primeres Jornades sobre Lleure Infantil i Municipi*, Barcelona, Diputació de Barcelona, pp. 75-272
- PUIG, J.M.; TRILLA, J. (1985) *Pedagogia de l'oci*, Barcelona, Ed. CEAC (2ª. edició en castellà a Ed. Laertes, 1996), pp. 11-144.

BIBLIOGRAFIA BÀSICA

- BORJA, M. (1982) *Les ludoteques. Juguines i societat*. Barcelona, Ed. 62

- CALVO, A. (2002) *La animación sociocultural. Una estrategia educativa para la participación*. Madrid, Alianza Editorial
- COLOMER, J. (1990) *Intervenció educativa en el lleure infantil* (dins *La ciutat educadora*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, pp.261-268)
- CUENCA, M. (1996) *Temas de Pedagogía del Ocio*. Bilbao, Universidad de Deusto.
- DD.AA. (1994) *Organizaciones infantiles y juveniles de tiempo libre*. Madrid, Ed. Narcea
- DD.AA. (1995) *Les activitats de vacances per a infants i joves de l'Ajuntament de Barcelona 1979.1992*. Barcelona, Ajuntament de Barcelona
- Dep. Pedagogia Escola de l'Esplai (1991), *Educar en l'esplai, educar actituds*. Barcelona, Ed. Pleniluni
- DIVERSOS (1975) *Clubs d'esplai per a tothom*, Barcelona, Ed. Hogar del Libro, Escola de l'Esplai
- DIVERSOS (1987) *Animar un centre d'esplai*, Barcelona, Ed. Pleniluni
- DUMAZEDIER, J. (1964) *Hacia una civilización del ocio*, Barcelona, Ed. Estela
- FEIXA, C., GONZÁLEZ, I., MARTÍNEZ, R., PORZIO, L., (2002) *Identitats culturals i estils de vida*, a DD.AA. *La infància i les famílies als inicis del segle XXI*. Informe 2002, vol. 3, Barcelona, Institut d'Infància i Món Urbà., pp. 325-474
- FRANCH, J. (1985) *El lleure com a projecte*, Barcelona, Generalitat de Catalunya
- FRANCH, J.; MARTINELL, A. (1994) *Animar un proyecto de educación social. La intervención en el tiempo libre*. Barcelona, Ed. Paidós, pp. 95-145 (capítol: *La animación de la colectividad infantil*), versió actualitzada i completada de (1984) *L'animació de grups d'esplai i de vacances*, Barcelona, Ed. Laia, Quaderns de Pedagogia.
- FRANCH, J. (1969) *Clubs d'esplai per a infants i adolescents*, Barcelona, Ed. Hogar del Libro
- FUNDACIÓ PERE TARRÉS (1997), *Perspectives per a les colònies i activitats de vacances*. Barcelona, Ed. Pleniluni.
- HENRI, J.P., (1994) *Un lloc per a l'esplai*. Ed. Pleniluni, Barcelona.
- (1985) *Jornades Catalanes d'Educació en el temps lliure*, L'Hospitalet del Llobregat, Entitats d'educació en el temps lliure de Catalunya (Ponències)
- MUNNE, F. (1980), *Psicosociología del tiempo libre*. México, Ed. Trillas.
- (1986) *Ponències de les Primeres Jornades sobre Lleure Infantil i Municipi*, Barcelona, Diputació de Barcelona.
- PUIG, J.M.; TRILLA, J. (1985) *Pedagogia de l'oci*, Barcelona, Ed. CEAC (2^a. edició en castellà a Ed. Laertes, 1996)
- ROCA, VALLS, TRILLA, VILA, VILATERSANA, PUIG, BATLLE, COMAS (1986), *Un marc pel desenvolupament de l'autonomia dels infants*. Barcelona, Promocions Publicacions Universitàries.
- (1987) *Tiempo Libre infantil y juvenil*, Cornellà, dins *La Factoría*, juny de 1997, monogràfic, Ed. Aquí+más Multimedia
- TONUCCI F. (1997) *La ciutat dels infants*. Barcelona, Ed. Barcanova.
- TRILLA, J. (1993) *Otras educaciones*, Barcelona, Ed. Anthropos, pp. 47-137.
- TRILLA, J. (1999), *Un marc teòric: la idea de ciutat educadora*, a *Les ciutats que s'eduquen*. Temes d'educació núm. 13. Diputació de Barcelona, pàg. 11-52
- TRILLA, J. (2000) *Pedagogia del grup i del projecte.. Una aproximació a l'obra de Joaquim Franch*. Barcelona, Ed. 62 Eumo.
- TRILLA, J. coord (1997), *Animación sociocultural. Teorías, programas y ámbitos*. Barcelona; Ed. Ariel, pp. 1, 6, 11, 16
- VERGÉS, p.; MARTORELL, A. (1979) *Colònies escolars de l'Ajuntament de Barcelona*, Barcelona, Ed. El Trepmp, Quaderns d'escola.
- VIAL, J. (1988), *Juego y educación. Las ludotecas*. Madrid, Ed. Akal.

AVALUACIÓ

La qualificació final s'obtéindrà a partir de la suma de les puntuacions parcials dels següents elements:

1. **Realització d'un exercici a l'aula sobre els continguts del Programa**
Nivell: individual
Puntuació màxima: 5 punts
2. **Elaboració d'un Projecte d'intervenció educativa en el marc de la Pedagogia de l'Oci**
Nivell: individual o en grup no superior a 3 persones
Puntuació màxima: 5 punts

L'elaboració d'un projecte d'intervenció en el lleure

Guió

1. ESTABLIR EL PUNT DE PARTENÇA:

- 1.1. DEMANDA: demanda institucional o d'uns clients
- 1.2. DETECCIÓ D'UNA NECESSITAT EDUCATIVA a partir d'un model de referència.
Necessitat o dèficit susceptible de ser cobert a través d'una intervenció educativa. El dèficit es detecta a partir del contrast entre una realitat humana i:
  2. EL MODEL DE SOCIETAT: valors predominants, organització social, cobertura de les necessitats humanes...
  3. EL MODEL DE PERSONA: valors adquirits, creences, hàbits, praxis, habilitats i destresses, coneixements...
- 3.1. POSSIBILITAT DE MILLORAR L'ENTORN: Possibilitat de millorar les potencialitats educatives d'un entorn humà o d'optimitzar l'aprofitament de les mateixes (Ex.: ús i assimilació d'elements del patrimoni cultural o natural).
- 3.2. POSSIBILITAT DE DESENVOLUPAR UN ASPECTE DE LA PERSONALITAT: possibilitat de desenvolupar un aspecte o dimensió personal de manera complementària a l'acció d'altres agents educatius en la perspectiva d'una educació integral de la persona (Ex: coneixement i comprensió de llenguatges artístics per poder-los disfrutar en el temps lliure).

4. PRIMERA FASE: ANÀLISI I JUSTIFICACIÓ

- 4.1. DEMANDA: anàlisi de la demanda
- 4.2. DETECCIÓ D'UNA NECESSITAT EDUCATIVA: aproximació diagnòstica a la necessitat detectada (indicadors i descriptors, diagnosi DEPP, fortaleces i debilitats)
- 4.3. POSSIBILITAT DE MILLORAR L'ENTORN: Anàlisi de les potencialitats educatives de l'entorn i justificació del propòsit.
- 4.4. POSSIBILITAT DE DESENVOLUPAR UN ASPECTE DE LA PERSONALITAT: Definició de la dimensió a desenvolupar i justificació del propòsit.

5. DEFINICIÓ D'OBJECTIUS

- 5.1. Descripció del context institucional i social de la intervenció
- 5.2. Objectius generals
- 5.3. Objectius específics de la intervenció
- 5.4. Delimitació de l'àmbit d'acció i perfil destinatari

6. PROPOSTA D'ACCIONS

- 6.1. Exploració de possibles accions a partir de tècniques de creativitat
- 6.2. Selecció de les accions més adequades

7. PROGRAMACIÓ DE LES ACCIONS

- 7.1. Pla d'operacions (desglossament, seqüenciació i diagramació)
- 7.2. Previsió de la composició i organització de l'equip humà
- 7.3. Estratègia de comunicació
- 7.4. Previsió de Recursos econòmics